Драгутин Кнежевић

НА ДУГОМ ПУТУ

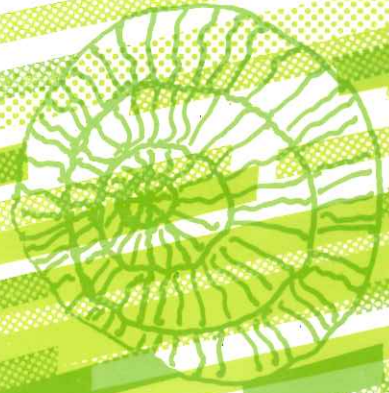

БАГДАЛА

Помчилу Јокићу
истакнутом публицисти,
срдачно.

26.10.1987. г.

ДРАГУТИН КНЕЖЕВИЋ:
НА ДУГОМ ПУТУ

САВРЕМЕНА ПОЕЗИЈА

Уредници:

Б. И. Лазаревић
Драгомир Лазић
Љубиша Ћидић

БЕОГРАД

ДРАГУТИН КНЕЖЕВИЋ

НА ДУГОМ ПУТУ

Крушевац
MCMLXXXVII

СВЕТЊАК I

Мојој браћи ослепелој
светњак је уочи празника
као звезда
усред дуге ноћи
кога би хтели
првог да виде
кога испред тамних
небеских врата
коме пут осветљавају
кад не знају одакле води
коме пале ватру у срцу
леденo лице да огреје
и за трен да осете
да нису залуд ослепели

СВЕТЊАК

СВЕТЊАК II

Ослепела браћа
на највишем брегу
у ноћи илињској
узалуд чекала
следећег лета
остаће дуже

Наћу ли узвишеније место
да покажу колико је побожности
изгорело у том часу кад су небеса
осетили испод
својих очних капака

РАЗГОЛИЋЕНИ МРАК

Као кад ољуштимо кромпир
из језика ишчупамо мрачну реч
пресечемо је на пола
и посолимо
поново стављамо у уста
и осећамо
да светлост осваја
простор у коме
никада није била
тек тада схватимо
колико мрака
има у нама
и колико је потребно
снаге у зубима
да се поједемо
разголићени

НЕБЕСКИ ПРАГ

Да бисмо у кућу
до звезда слободно
преци су своје лобање
у прагове узидали

Што више корака
у њима се слаже
шире се небо
у кући отвара

Пре ћемо стићи
него што су мислили
из њихових лобања
путеви увис извиру

ВАРЉИВО ВИДЕЛО

Сване
а ми занесени
не знамо да се без мрака
не можемо потпуно видети
лица нам на светлу
припадају другим људима
друкчијим и преозбиљним
за пословe сведене
на хлеб и игру у месту

Видело смо само
на таму радосно
навикли
затворимо ли очи
видимо
да смо заиста мали
затворимо ли грудима
чаробну светиљку
не смемо изгубити из вида
да смо до ње дошли
варљивим путем

МОЈЕ БЛАГО

Има ли где посније земље
и поста
има ли тврђег камена
има ли крви врелије
врисак да испуни
има ли блага оваквог
без кога не може човек
ни трен усправан бити
има ли где веће немаштине
и већих разлога за умирање

ПОЉУБАЦ У ЕПСКА УСТА

Родио сам те
народе
у међи свога ребра
у подигнутим крстовима

Познају те по моме ходу
на носилима
крвавих бајки
без ружног сна у зеницама

ЛОВИШТЕ

Чим смо се родили
знали смо да шума
не може
бити ништа друго
осим црква
често смо у њој
ради молитве
да нас сачува
у зверској моћи
често ловимо
само своје сенке
шта би смо друго светије
у обрачуну
са датим светом
могли да уловимо

РОДИХ СЕ СЕД

Из курјачке чељусти
родих се сед
испод стрништа
љубање своје браће
да бројим

Мој костур мирно
поред змијског сабора
пролази

Стижем зверском богу
на молитву
носим своје кости
на дар
у његовом грлу
играм стар
радостан што се
залуд не родих

УЗВИШЕЊА

Узвишења имају тајну снагу
у рукама за загрљај

Највећи су у људима
који висину
мере према своме расту

Птице одметнуте
из наших неостварених снова
боре се саме за врхове

Само она која победи
гнездом ће
освојену узвишење да украси

ЗЛАТНО ЗВОНО

На врху усијане игле
очи моје негдашње
дечије
унутра златно звоно
без лежишта
надјачава слух
па се не чује
у зеницама
сунце кућу сазидало
изван ње се ништа
не види

САЋЕ

Изненада у поноћ
разгледајући једну стару
ђачку свеску
отворише се преда мном
слова до тада обична
невештом руком исписана
у бездане низ које
без крила се не може
без крила кажем
а знам да морам
сићи једном на дно
истовремено
у њима видео сам
сопствену колевку
и гроб
видео сам и шта ми је
друго остало
него да се насмешим
и једном и другом виђењу

Сва та слова
могла су бити саће
за мисли које су
одавно отишле за цветом
и које имају у себи
моју стварну личну карту

ДРУГО НЕБО

Речи за којима жудим
подсећају ме на звезде
одметнуте у друго небо
не видим тде се налази
али знам да ме отуд гледају
и подругљиво ме искушавају
колико имам снаге
говорюм да их обухватим
друго небо је веће од сна
од немуштог језика
другом небу припада
све што до сад нисам живео

НЕБЕСКИ БРАТ

Греје нас
а ми му лепо име
у псовку изливамо

Велик је колико
да га не видимо

Какав би био сродник
да не обасјава
наше мрачне мисли

Ми доказујемо
његов сјај
у трошењу

Излази тачно
где ми залазимо

ДА МЕ СТИГНЕ ПОГЛЕД ДЕЧЈИ

Да угледам
своју звезду падалицу
да заспим кад зажелим
да ми се дан и ноћ разликују
да ме птице населе
да не будем врт
без извора
да ме зле очи не попију
да ме нема кад лишће
јесен својим трептајем опише
да ме нема на другом месту
на дугом путу у невреме
да ме стигне поглед дечји
распрострањен у светлости
што се диже сваког јутра
по крошњама дрвећа

СЕМЕНКА

У тами своју плодност
семенка не отварајући уста
опевава
дише помоћу туђег даха
и сања топле усне анђела
заспалог у њеном срцу
под ветром
једино је раздире страх
да у себи не носи
пород
без имало сличности
са њеним лицем
видљивим само у љубави

ПРТИНА

Ништа тужније
од куће
до које пртина
не води
или из куће
нико не излази
или је гости
у снегу завејану
заобилазе
чак и вук траг
остави ли у снегу
мање је туге
пред кућним прагом остало

РАСКУЋНИЦА

РАСКУЋНИЦА

Сач усијан
на дну мог детињства
за својим временом одлетео

Нема ватре
нема дима
нема гусала
нема песме
ни славе нема
постајемо скитнице

Вукови
јагњад појели
ловци
голубове побили
само нокте
заривене у срце гриземо

ЉУЉАШКА

Иза речи
скакутавог језика
лишћем се покривамо
перје под главу
стављамо
Како бисмо за трен
увис
да љуљашку
немамо
ту заборавимо
шта смо започели
стално нам се привиђа
да смо на другом небу

ЛОВ

У магли ловац
у ловцу магла
само је жртва
видљива са свих страна

Кад жртва
буде невидљива
већ је добила шансу
да постане
главни јунак лова

НА КРАЈУ

У тишини расточеној
само звоно јасно

Удовица белом косом
покрива време иза себе

У црну косу покојник
летину своју сабира

Благо стечено животом
у сузи се огледа

НА ВРХУ ЈЕЗИКА

Песма расте са сребром
из сна
презир из ситости
поовка из каменог хлеба
смех из чаше вина
на врху језика све то
добија облик ћутње
добија наду да може
бити замена
за сунце изгрејало
у друкчијем изговору

НА ОСАМИ

Колико је грм на осами
уронио дубоко
толико
уздигнут високо
истом снагом
везује земљу
и ваздух

Гране отишле далеко
за прадедовим дисањем

Отишао широко
шуму дозива!

ЗИДОВИ

Какви су укућани између њих
зидови и нису високи
али узалуд теже да их поруше
на место њих дошли би други
виши и тврђи
нису зидови само около
нису само за један живот
зидови су од исте грађе
као и мисли градитељске
чак и у сновима
виде се њихови темељи
тешко је живети
између зидова
али изгледа још теже
без њих

КОРМИЛАРИ

Има кормилара
загледаних изнад хоризонта
изнад таласа
изнад глава посаде
од које зависе
као да имају ситурне компасе
посебну тишину
видик са више значења
као да имају друге знаке
по којима се распознају
изгледају већи од самог мора
и пута по коме ходе
изгледају са кормилом
занесено и моћно
без кормила не зна се
колики су и јесу ли
уопште имену своме довољни

ЗАВРТЊИ

Ради безбедности
добро је одмах уочити
да раде на принципу
стегни попусти
никако не сме
до краја
ни један да притегне
у том случају
слабост изненада
заскочи за врат
најситурнијем завртњу
није све како се каже
не пристаје
ни уз јасан поглед
завртњи се окрећу
сами за собом
не би ли осетили
врхунац власти
на дну сопственог видела
нису ни за слободну употребу
реда ради да се нађу
уз блиставе шине
њихову самосвест
испробава рђа
у свакодневним налетима

ПУЗАВИЦА

Да бисмо смањили пут
између земље и неба
морали смо једну нашу измишљотину
погледом иза ума
да испунимо
и оживимо
још ако смо имали
зелене боје из сна
и наде да ништа није далеко
за љубав
стварнију од нас самих
још треба рећи
да ће жеља бити остварена
остане ли после буђења
сунчево стабло
пред нашом кућом
високо и постојано
да прихвати пузавицу
у загрљај
никад до краја засићен

КОРОВ

Говори одједном на више места
да без њега ни здраво зрно
не би имало значаја
говори цветовима
лепим и заносним
о својој неопходности

Кад не буде ничег другог
коров ће моћи да каже
да су били у праву они
који су корову дали
свој живот да га надрасте

СУДИЈА ОЗАРЕН

Гледамо немо
губимо време и разум
питања нема
судија озарен
под језиком доушника
пресуду доноси

За његову кратковидост
мало је три
пет је обичај

ТУЧ

Тешка је мора
на крила пала
не помера се
од наших глава
туч умотан перјем
кад би се видело
шта је у њему
не би само
у нашем ону
могао срећан
да полети

СТОЛИЦЕ

Расту столице по мери
својих миљеника
расту високо
главом да дохвате
послушност оних
који не могу да расту

Ни за трен
високе столице
нису празне
у побожном шапату
излазе на сцену

пре глумаца
обучених у краљевско одело

Чега би се другог
могле да плаше
јавним рукама
једна другој
неће ноге подсећи
несумњиво
само тестере и огањ
у њиховом свакодневном поштовању
важно место имају

МУДРАЦ

На слепоочницу прст ставио
какo игру да заметне
заменио ноћ за дан
као да је тек рођен
пред огледалом пробао
видео да зна и почео
запевао нову песму
себе у јарам упрегао

ТЕЛО ВРТЛОГ

Бескрајан је пут
из мене
сулудог верника
завео
низ литице
срећан
да се сурва

Осећам неописив бол
слушајући како пева
о својој лози
која ће родити
пре него стигне
мртав на дно

НОЋАС САМ САЊАО ПРЕТКЕ

НОЋАС САМ САЊАО ПРЕТКЕ

Ноћас сам сањао претке:
на поплочаном пољу
лижу со једни са других
док их деру хоџасти злотвори.

Највише личим на прадеду Милоша,
први од браће на Душана Силног
други се лекао на Милана Топлицу,
трећи, на светлог цара Лазара.

Чисти и бистри као вода планинска.
Дозивају ме по имену, а ја плачем —
како одоше међу мртве?
Идући кроз тајну шуму вичем:
Ваша смрт је наша казна!

О, преци, ово је сан
у коме ви живите лепше
од мртвих у новим ковчезима!
Ми са вама играмо,
али не смемо у ваш врт,
ни у сјај, ни у огњена поља.

Смем ли казивати сан
који ме вара да сте ви мртви,
а ви чили, разгрћете друмове
и веселите се што се будимо.

КУЛА ЈАНКОВИЋА

Без тишине мртвих
узалуд покушавамо прочитати
сведочанство о умирању,
време у коме сањамо
уз кости Илије
Завише и Стојана.

Бескрајне лествe прислонило
бол за три брата.
Путује с нама неизбројаним.
Улази у уво сеоарско
и краљевско,
у птицу —
у шуму недоходну.

И кад нас је највише било
пустиња је јасним гласом
на врху куле певала.
У темељу сплет звезда
у зеницама огњени штит.

Кулo у Равним Котарима
твоји су зидови
исувише мали
за сан који
у њима станује.

СВЕТИЊА

(кнегињи Јелени)

1.

Под голим небом и напуклој студи
свесвете 1347. — подигну манастир Крку
кад је мајка синове слала у смрт.

Силне ли сестре,
Силног ли брата.

Тако се, Младене, кује отаџбина,
као мој браћо на Велбужду.
Моје се речи не мере окама,
већ уздасима за слепим оцем
и удаљености од будуће ватре.

Не палите свеће узалуд.
Жене! Рађајте коњанике!

Равнодушност је мана голоруких
и земља плаче под ногом неверника.
И велика Мајка потамни
кад крик или песма рођене деце
не грме сложно у ноћ и дан.

2.

Од крунске ватре ме послаше
да тело предам вољи громова,
да будем зид напукле историје
и помирим далматинске банове.

Да ли сам почетак зрења
или бунила царевине?

Ej босански бане Котроманићу!
Ej далматински бане Шубићу
што ти вито тело дадох
за Храм вере у будућност,
за тишину сабље,
за смрт злоби,
вратите љубав извору.

3.

Отворимо три извора сећања.
Светиња је палити ватру у срцу,
икони, житу и прстима.
Време је за хитрину, за коло.

О спаситељу, ютвори небо!
Ево водим трудницe на воду.

Нека захвате топли ваздух
и оставе белину на купини
даровању их синовима
за одбрану царевине.

4.

И деси се:
Бановић се збратимише
у далматинско-босанске
и босанско-далматинске . . .

А онда:

Чија ли је земља Херцеговина
што је Котроманић свеза у чвор.
Оно га Курија наведе на зло.
Оно га маћеха залепи слепилом.

5.

Врати се брате с Велбужда
разнеси зло и слепило.
Ево Младен силази у црницу.
Повезујем црну мараму на седу главу.

Каквог ли звезданог враћања,
каквог ли Силног царевића.

Надлети земљу Херцеговину,
Котроманић у море пљусну.

Сеја цару кључеве подари
од далматинске земље несанице.

Запалише се ватре и царевина полети.
Њено се стабло зањиха под крилима орлова.
Синови се и данас рађају.

ОПОРУКА
епископа Стефана Кнежевића 1885 г.

1.

Иза зрачних простора
звоне тањени остаци свести.
Сиромаси, на добри пут
упутили уздигнутог Стефана.

Големе ли воље
мајке посниче!

Шта то шуми у уву себарском?
То пет синоваца проповед стрицу сричу!
Међу вуковима, уз хорове звезда,
завршава се бдење српског пастира.

2.

Под луђерном
и свећом забоденом у жито
господње 1885. — године судње,
пером гаврановим,
Стефан опоруку исписа:

Обасут сном одлазим у вечност.
Са мном путују звоници
и стогови жита посног Оћестова.
Бог ме је назвао братом својим.

Да ли ја то сним,
или ме народ зове!

3.

Узалуд ме покушавате будити.
Само ћете ме моћи споминьати.
Мој пород је српски народ далматински
коме моје сени остављају:
Манастиру Крки хиљаду форинти
за парастосе и помене.
У том храму ће вијорити архијерејске одежде
и велика икона православног бића
оинулог Архистратига Михаила.
Хиљаду форинти за народну српску школу
у прозрачном селу Оћестову.

Мој народе, нисси шума,
не дај да те поткресују!

4.

Сан који сневах о колевци
о пуним амбарима
и великом лопару, не дочеках.
Не дочеках ни јорла са пленом,
нити да прекипи жито у Котарима.

Сутра, када не осванем
и на оштрац љут не станем,
сви у слогу и у коло,
нек упрти брат свог брата,
ко што једри моја лоза
Кнежевића-Вукобрата.

5.

Ево свиће зора без доручка.
Подне ће бити усијано.
Вече ће потамнети.
Скрштених руку ћу ютићи.

У пламену свеће
икри зов небеса.
Због слепила код очију
хиљадарку свих форинти
за девојку удавачу
која буде, Богу хвала,
ћирилицу сву сазнала
и у либре исписала.

Завирите у та слова,
спасиће вас у безнађу!

6.

Звезда се гаси у мојим зеницама.
Заобљени крст
задржаћу и с ону страну.

А списаније и сав наук
нек је залог историји
Богословљу вечног Задра
где је Његош, мој побратим,
махао ми дуго с лађе.
Испричах му за јунаке и за битке,
а он стамен умни соко
нашег Вука Мандушића
у свој светли Горски вијенац
сину у спев на високо.

7.

И живот што живих на усамљеној њиви
и само божија суза кваси
поклањам патничком роду у Далмацији
чија ме љубав ветром носи
иза напуклог зида у топле винограде
у коме моја лоза родољубље сеје.
Тврдо верујем у срећу живота
што с муком плете венац отечеству...

Не плачите! Певајте!
Само ћете песмом оживети ход мојих простора.

8.

Гологлави старци носили су ковчег
низ врлетну буковичку студен.

У звону цик,
у народу јек.

Тужне жене у народној ношњи
певале су у последњој пратњи,
на земљи несаници бугариле
за огњилом себра од ума и мотике.

Низ храпаву страну Кистања
промицао је јецај и ледиле се обале.

Добротвор на љутацу дарове остави.
У небо одјезди Велика звезда.

ТРЕНУТАК НАД ПОТОПЉЕНИМ МАНАСТИРОМ ДРАГОВИЋ

Чија ли је мајка
толико згрешила у рано јутрю?
Да су сви богови спуштали кишу
не би се ово десило.

Пророци водају нашу нарав
по оштрацу —
да се сити напасамо.
Са врхова кула проклетуша
поглед се ближи бунарима.
Спава камен на камену.
Гробља се истичу добрютом.
Са прозора кула позобаних
орлови делове плена
низводно сеље.

Нема сватова,,
нити вукови силазе у дубину.
Нема чобана,
нити меса овнујскюга.

Свисвети са рибама
око кућног прага коло развили.
Са врха звоника Доситеј баца капу увис
и призива Илиньдан из свег гласа
не би ли га богови чули.
Пробуди се Вук Стефановић Караџић
и записа:

Суровог ли неба!
Ничије ли земље!

А воде бистре.
Покоја прадедовска лобања
или ребрю изрони и запрашака.
И бог се скрива од овог простора
и мре иза облака.

Црньег ли облака,
над црньом земльом!

Гледам изнад Граба,
испред Мркоњића
и бочно до Крбаве
на раменима рана будућности.
Видим понеког преживелог
из огња се прерушава у потоп.

И даље зурим у прошлост . . .
Е, ко нам то и за који грех?
Пренух се од пуцњева у алкарском лову.
Уловљени изгубили глас.
Ни конопца за звоно,
ни звона на звонику,
ни слуха у уву.
У даљини, по голетима
виде се велики споменици —
на дну велика гробља, вода пљуска.

Ал не видим свој весели народ
ни са Динаре ни из Загоре.

ЛУЧИНДАН

(Јовану Крајновићу)

Кумовска луча сине
и заће за планину.

Анђели у пламену
ко у сретном пољу.
Звоник у тишини
јасно ткуцава,
под њим
коло распаљено.

Заслужује више жита
него што смо
на гумну оврли.

ЛОВИМ А УЛОВЉЕН

Први пут је бела овца
ојагњила црно јагње.
Блеје овце:
То је због овна жестоке пасмине.
А њој, оретници, сисе набрекле,
да прну.
Јагњету је било
млека и превише.
Само је отицало.

Жеднео сам.
Моји дечији зуби утрнули.
И би ми жао што нисам јагње.
Кад сам сазнао да је ован
тамно мислио док је мркао,
пожелео сам
да постанем вук,
да имам логу
у густом четинару
где људи не залазе.

Наопако дође.
Постадох песник
усамљен.
Ловим, иако знам
да сам одавно уловљен.

МАЛО ЗЕМЉЕ

Отвори уста чађава.
Размакни године и слепило.

Нити мало земље на камену,
нити камен рађа.

Вечно сами.

УЗРОК

Ту земљу по којој газите
од које плодове убирате,
чистите од себе самих!
Остаци ће сложно певати.

Толико расутих људских мозгова
супротност су тихој будућности
која ће плоди у заветрини слома
повести ове изопачене.

Не тражите од сунца мирођије.
наставите са чишћењем болиглава.
Оне су узрок туге времена
у коме ће лугом посипамо.

БОЈИМ СЕ

Зид,
креч,
лоза,
поглед у празно.

Мисао,
суза,
сенка,
у тужним дворима.

Вече,
ноћ,
зора,
у пожару сржи.

Руке,
ноге,
глава,
клонула на прагу.

Чезнем,
мислим,
волим.

Бојим се
да будућност
не буде прошлост.

БЕЛЕШКА О ПЕСНИКУ

Драгутин Кнежевић потиче из Книнске крајине. Рођен је у Стрмици на Тромеђи Лике, Босне и Далмације 13. јула 1940. год.

По занимању је правник.

Поезијом се бави од средњошколских дана. Песме су му објављиване у „Багдали“, „Стремљењима“, „Дубровнику“, „Песнику“, „Књижевним новинама“ и у многим другим часописима, зборницима и новинама.

Учествовао је у Југословенским књижевним манифестацијама.

Његове песме емитовали су Радио-Београд, Радио-Сарајево, Радио-Нови Сад, Радио-Крушевац, Радио-Книн и многи други.

До сада је објавио четири књиге поезије: „Ватре тромеђе“ прво издање, „Ватре тромеђе“ — друго издање, „Неухватљиво време“, „Буђење“.

Живи и ствара у Београду.

САДРЖАЈ

страна

Светњак I — — — — — — — — — — — 5

СВЕТЊАК

Светњак II — — — — — — — — — — — 9
Разголићени мрак — — — — — — — — — 10
Небески праг — — — — — — — — — — 11
Варљиво видело — — — — — — — — — — 12
Моје благо — — — — — — — — — — — 13
Пољубац у епска уста — — — — — — — — 14
Ловиште — — — — — — — — — — — 15
Родих се сед — — — — — — — — — — 16
Узвишења — — — — — — — — — — — 17
Златно звоно — — — — — — — — — — 18
Саће — — — — — — — — — — — — 19
Друго небо — — — — — — — — — — 20
Небески брат — — — — — — — — — — 21
Да ме стигне поглед дечји — — — — — — — 22
Семенка — — — — — — — — — — — 23
Пртина — — — — — — — — — — — — 24

РАСКУЋНИЦА

Раскућница — — — — — — — — — — — 27
Љуљашка — — — — — — — — — — — 28
Лов — — — — — — — — — — — — — 29
На крају — — — — — — — — — — — 30

На врху језика — — — — — — — — — — 31
На осами — — — — — — — — — — 32
Зидови — — — — — — — — — — 33
Кормилари — — — — — — — — — — 34
Завртњи — — — — — — — — — — 35
Пузавица — — — — — — — — — — 36
Коров — — — — — — — — — — 37
Судија озарен — — — — — — — — — 38
Туч — — — — — — — — — — — 39
Столице — — — — — — — — — — 40
Мудрац — — — — — — — — — — 41
Тело вртлог — — — — — — — — — 42

НОЋАС САМ САЊАО ПРЕТКЕ

Ноћас сам сањао претке — — — — — — — 45
Кула Јанковића — — — — — — — — — 46

Светиња (кнегињи Јелени) 1. — — — — — — 47
2. — — — — — — 48
3. — — — — — — 49
4. — — — — — — 50
5. — — — — — — 51

Опорука епископа Стефана Кнежевића 1885. г.
1. — — — — — — 52
2. — — — — — — 53
3. — — — — — — 54
4. — — — — — — 55
5. — — — — — — 56
6. — — — — — — 57
7. — — — — — — 58
8. — — — — — — 59

Тренутак над потопљеним манастиром Драговић — 60
Лучиндан (Јовану Крајновићу) — — — — — — 63
Ловим а уловљен — — — — — — — — — 64
Мало земље — — — — — — — — — — 65
Узрок — — — — — — — — — — — 66
Бојим се — — — — — — — — — — 67
Белешка о песнику — — — — — — — — 68

КАТАЛОГИЗАЦИЈА У ПУБЛИКАЦИЈИ (CIP)

886.1/.2—1

КНЕЖЕВИЋ, Драгутин

На дугом путу / Драгутин Кнежевић. — Крушевац : Багдала, 1987. — 68 стр. ; 20 см. — (Савремена поезија)

ISBN 86-7087-042-8

Обрађено у Народној библиотеци Србије, Београд